

Recenzja
rozprawy doktorskiej mgr Joanny Sitz
pt.: „Ocena procesu internacjonalizacji mikro, małych i średnich
przedsiębiorstw branży meblarskiej na rynkach skandynawskich –
perspektywa polskiego przedsiębiorcy”

(promotor dr hab. Dorota Simpson, prof. WSAiB)

Ocena tematu, przedmiotu badań, celu rozprawy i tezy badawczej

Przedmiotem pracy doktorskiej mgr Joanny Sitz jest proces internacjonalizacji przedsiębiorstw z branży meblarskiej na rynkach skandynawskich. Autorka zajęła się przedsiębiorstwami mikro, małymi i średnimi (MMŚP), świadomie pomijając te duże, aczkolwiek w niektórych częściach pracy omawia także te duże. Przyjęła przy tym punkt widzenia polskiego przedsiębiorcy. Praca odnosi się do problematyki niezwykle istotnej z punktu widzenia polskiej gospodarki, jako że w ostatnich dekadach Polska stała się jednym z czołowych eksporterów mebli w świecie. Przemysł meblarski, aczkolwiek nie zaliczany do nowoczesnych, perspektywicznych, jest tym, który przynosi ok. 2,3% polskiego PKB, a jednocześnie generuje dodatni bilans handlowy.

Kwestia umiędzynarodowienia mikro, małych i średnich przedsiębiorstw z sektora meblarskiego nie jest problematyką całkiem nową, gdyż już powstało kilka prac na podobny

temat (*vide* D. Wiśniewski, czy E. Grzegorzewska - oboje cytowani przez Autorkę). *Novum*, w pracy Doktorantki jest podjęcie wątku skandynawskiego. To właśnie ten wątek nadaje pracy sens i pozwala ocenić podjętą problematykę pozytywnie. Istotnym spostrzeżeniem Autorki, które przede wszystkim skierowało jej uwagę na te zagadnienia, był fakt, że branża meblarska charakteryzuje się dużym rozdrobnieniem, co może być utrudnieniem w jej internacjonalizacji, a także może blokować dalszy jej rozwój. Stąd należy podkreślić trafność wyboru tematu badawczego przez Doktorantkę.

Za główny cel pracy przyjęła Doktorantka identyfikację poziomu gotowości do internacjonalizacji oraz czynników z otoczenia przedsiębiorstwa (mikro-, mezo- i makroekonomicznego), które mają wpływ na podjęcie decyzji o internacjonalizacji. Autorka postawiła sobie również cele dodatkowe, którymi były: poszukiwanie optymalnych rozwiązań wspomagających proces internacjonalizacji przy równoczesnym wykorzystaniu dostępnych instrumentów ekonomicznych, a także zbadanie silnych i słabych stron tego rodzaju przedsiębiorstw w sektorze meblarskim. Liczne cele szczegółowe odnoszą się do poszczególnych części pracy.

Mgr Joanna Sitz przyjęła cztery hipotezy badawcze. Pierwsza z nich podkreśla, że wraz ze wzrostem wielkości przedsiębiorstwa rośnie jego sprzedaż eksportowa (H1). Stawia też hipotezę, że MMŚP, ze względu na mało rozbudowany proces decyzyjny, mogą szybciej podejmować internacjonalizację niż duże przedmioty (H2). W trzeciej hipotezie autorka podejmuje problem potencjału konkurencyjnego omawianej branży, podkreślając, że jest on oparty na konkuroowaniu ceną (H3). Ostatnia hipoteza zakłada, że MMŚP sektora meblowego planują swój rozwój właśnie przez internacjonalizację (H4). Zarówno cele jak i hipotezy zostały poprawnie sformułowane. Schemat analityczny swoich badań przedstawiła Autorka w formie graficznej (rys.1, s.6).

Ocena struktury rozprawy i zawartości merytorycznej poszczególnych rozdziałów

Recenzowana praca doktorska liczy 294 strony (z czego 220 to tekst dysertacji). Składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia i obszernych aneksów. Na końcu pracy Autorka umieściła załącznik z bardzo starannie przygotowanym przez nią kwestionariuszem ankietowym. Dysertacja jest też zaopatrzona w bibliografię oraz spisy tabel i rysunków.

Konstrukcja pracy jest generalnie przemyślana i, jeśli chodzi o układ rozdziałów, logiczna. Rozdziały są objętościowo proporcjonalne, aczkolwiek, zdaniem recenzentki, pewne części pracy są zbyt obszerne i rozdrobnione (r. I i częściowo r. III). Zwłaszcza struktura rozdziału III jest niezbyt poprawna – rozdział składa się jedynie z dwu punktów, z których pierwszy podzielony jest na liczne podpunkty i podpodpunkty. Można było go łatwo podzielić tak, by nie odstawał od pozostałych części pracy.

Bardzo pozytywną stroną pracy jest zebrana literatura. Wykorzystana przez mgr Joannę Sitz przy pisaniu pracy literatura jest imponująca. Bibliografia zawiera około sześciuset źródeł, zarówno w języku polskim, jak i angielskim. Praca zaopatrzona jest w ponad 600 różnego typu przypisów. Dysertacja jest ilustrowana wieloma tabelami (28) i rysunkami (21).

Dwa pierwsze rozdziały pracy to część teoretyczna. Stanowią one cenną, z punktu widzenia tematu, głęboką i wielostronną analizę teoretyczną zagadnienia internacjonalizacji przedsiębiorstw, chociaż nie są to nowe sprawy i już wielokrotnie pojawiały się w literaturze. Rozdział pierwszy to przegląd teorii internacjonalizacji. Tu Doktorantka przytacza najbardziej znane w świecie modele internacjonalizacji oraz prezentuje systematyzację kontekstów badawczych związanych z internacjonalizacją. Nie jest to rozdział specjalnie odkrywczy.

Rozdział drugi zawiera krytyczny przegląd polskiej literatury w tym temacie z okresu od 2004 do 2020 r. W obu rozdziałach Doktorantka przyjęła szerszą perspektywę, pisząc o różnych gałęziach gospodarki, nie tylko o tytułowym przemyśle meblarskim, aczkolwiek do tego sektora też się odwołuje. Korzystniej z punktu widzenia tematu byłoby skoncentrować się tylko na tym właśnie przemyśle. Ciekawą część tego rozdziału stanowi punkt 2.5, który odnosi się do elektronicznego handlu zagranicznego. W obu tych pierwszych rozdziałach mogła Autorka pokusić się o więcej własnych komentarzy.

W rozdziale trzecim Doktorantka przedstawia polską i skandynawską branżę meblarską. Po dość wszechstronnym przedstawieniu polskiej branży meblarskiej – jej historii, charakterystyki i, z jednej strony zagranicznych inwestycji bezpośrednich lokowanych w Polsce, z drugiej inwestycji polskich przedsiębiorstw meblarskich za granicą, koncentruje się na wielostronnym podejściu do czynników internacjonalizacji przedsiębiorstw w omawianym sektorze. W tym rozdziale Doktorantka nie ogranicza się do MMŚP, a swoje rozważania rozciąga także na duże przedsiębiorstwa. W punkcie 3.1.3 przedstawia zagraniczne inwestycje w polski przemysł meblarski, słusznie podkreślając, że to one w dużej mierze zadecydowały o dzisiejszej wysokiej pozycji polskich mebli na rynkach zagranicznych. M.in. pisze o rodzajach inwestycji bezpośrednich w Polsce wymieniając te polegające na przejmowaniu

przedsiębiorstw już istniejących i budowaniu zakładów od podstaw. Myślę, że Autorka pisząc o tych ostatnich (s.123) jedynie przez pomyłkę użyła terminu *brownfield*, a nie *greenfield* (po polsku „w szczerym polu”). Ten pierwszy oznacza wykupywanie już istniejących zakładów – to co Autorka nazywa *buy out*, a nie, jak pisze, budowanie zakładów od podstaw.

Punkt 3.2 zawiera wszechstronny opis przemysłu meblarskiego w gospodarkach trzech krajów skandynawskich: Szwecji, Danii i Norwegii. Doktorantka zebrała i przeanalizowała bardzo wiele różnych informacji, które mogą zainteresować polskie przedsiębiorstwa meblarskie, zachęcając je do podejmowania wysiłku zaistnienia na tamtych rynkach. Najprawdopodobniej to właśnie miała Doktorantka na myśli, pisząc o perspektywie polskiego przedsiębiorcy. Ciekawym wkładem Doktorantki byłoby opisanie w podobny sposób, jak w przypadku polskich przedsiębiorstw, czynników internacjonalizacji w opisywanych czterech krajach skandynawskich. Tego rodzaju podejście zwiększyłoby jeszcze bardziej aplikacyjny charakter dysertacji.

Najbardziej wartościową częścią pracy jest rozdział czwarty pt. *Diagnoza poziomu internacjonalizacji MŚP branży meblarskiej w świetle wyników własnych badań empirycznych* zawierający wyniki badania ankietowego przygotowanego przez Doktorantkę. Nie rozumiem, dlaczego w tytule mamy do czynienia z przedsiębiorstwami małymi i średnimi (MŚP), a wyniki zawierają również dane odnoszące się do przedsiębiorstw dużych – co prawda w znikomym stopniu, natomiast z tytułu znikły przedsiębiorstwa mikro, które przecież są w tym rozdziale uwzględnione.

Trudno też znaleźć ostateczne dane na temat liczebności próby. Tabela 8 na s. 179 zawiera dane na temat liczebności, ale tu mamy do czynienia z wielokrotną dychotomią, więc trudno się zorientować, jaka *de facto* była wielkość próby. Byłoby dobrze, gdyby Autorka wyjaśniła takie pojęcia i dokładnie scharakteryzowała badaną próbę. Zbędne i niejasne we wszystkich tabelach są powtórzenia „Tabela liczebności”. Należało wyjaśnić, co to oznacza.

Pewne wątpliwości co do tytułowej perspektywy polskiego przedsiębiorcy budzić może przeprowadzenie ankiety tylko w dwu polskich województwach: pomorskim i warmińsko-mazurskim, chociaż można zaakceptować tłumaczenie Autorki, że są to województwa z najłatwiejszym dostępem do rynków skandynawskich. Jednak, z drugiej strony, można mieć wątpliwości (i ma je też sama Doktorantka), czy możliwe jest odniesienie wyników badań z dwu województw do całego kraju.

Mimo tych różnych zgłaszanych zastrzeżeń, rozdział przedstawia wiele ciekawych informacji, a bardzo starannie przygotowany przez p. mgr. J. Sitz kwestionariusz ankietowy

zawierający 23 ciekawe pytania i zebrane przez nią, a następnie przeanalizowane odpowiedzi, to znaczący i niepowtarzalny walor tej pracy.

Pozytywną stroną pracy jest też fakt odwoływania się Autorki w dalszych rozdziałach do części teoretycznej (*vide* np. rozdział IV, s. 185), która w ten sposób staje się nieodłącznym elementem pracy.

Generalnie dysertacja ta, w związku ze specyfiką sektora meblarskiego, łączy w pewnych fragmentach multidyscyplinarne wątki: ekonomiczne, kulturowe historyczne i związane ze sztuką, co jest także niezwykle ciekawe i stanowi wartość dodaną tej pracy.

Autorka, po dogłębnym przeanalizowaniu wyników ankiety bardzo precyzyjnie zarysowała problematykę dalszych badań w tym zakresie, rekomendując działania zarówno podmiotów gospodarczych, jak i instytucji mających wpływ na funkcjonowanie MMiŚP. Działania te odnoszą się do funkcjonowania podmiotów gospodarczych na rynku, uczenia się oraz promocji. Pani mgr J. Sitz szczególnie podkreśla lukę w zakresie badań odnoszących się do internacjonalizacji mikroprzedsiębiorstw, które w przemyśle meblarskim stanowią liczebnie niemal całą populację funkcjonujących podmiotów.

Do pozytywnych stron przedstawionej do recenzji pracy doktorskiej należy wykorzystanie przez Doktorantkę różnorodnych metod badawczych, które pozwoliły jej na weryfikację bądź falsyfikację postawionych hipotez.

Ocena strony formalnej pracy

Od strony formalnej praca jest napisana generalnie poprawnie, aczkolwiek zdarzają się dość liczne błędy językowe, interpunkcyjne, stylistyczne oraz inne drobne uchybienia.

Poniżej przytoczono dostrzeżone przez recenzentkę wybrane błędy formalne:

- s. 107 - „Ustawa od podatków od towarów i usług”;
„W 2015 r. w Polsce działało ponad 20 000 przedsiębiorstw handlu elektronicznego lub dłużej” - niejasne, podobnie jak przypis 312 na tej stronie;
- s. 126 – zdanie „Gdzie kieruje się kryteriami wielkości oraz zasobności (np. kraje skandynawskie czy Austria).” nie ma sensu;
- s. 126, 128 i in. - na Ukrainie, powinno być w Ukrainie;
- s. 141 - wysoko konkurencyjny pisze się osobno;

- s. 144 - tytuł podpunkt: „Rola przypadku (szansa) w rozwoju gałęzi przemysłu” – po co ten nawias ze słowem w niewłaściwym przypadku?
- s. 147 – walutę euro pisze się małą literą;
- s. 154 - przymiotniki od nazw państw pisze się małą literą (*vide* szwedzki);
- s. 160 - państwa bałtyckie piszemy małą literą (inaczej niż Morze Bałtyckie);
- s. 175 - cytat piszemy kursywą lub w cudzysłowie (nigdy nie umieszczamy jednego i drugiego);
- s. 183-184 - Autorka prezentuje dwie tabele: Tabela 10. Tabela liczości: Struktura sprzedaży Państwa przedsiębiorstwa (powinno być: na) eksport % oraz Tabela 11. Tabela liczości. Struktura sprzedaży przedsiębiorstwa na rynek krajowy, które przedstawiają *de facto* te same dane, tyle, że w odwrotnej kolejności, co jest oczywistością;
- s.187 - Autorka pisze w czasie teraźniejszym o współpracy państw skandynawskich m.in. z EWG – chyba chodziło Doktorantce o Unię Europejską; pisze też o współpracy z EOG i EFTA; Dania i Szwecja są członkami UE oraz EOG, a Norwegia EFTA i EOG, więc trudno tu mówić o współpracy z tymi organizacjami, skoro są ich członkami;

Tego typu dość liczne błędy nieco obniżają ocenę pracy, aczkolwiek nie przekreślają jej wartości.

Uwagi końcowe

Na podstawie przedstawionej powyżej oceny stwierdzam, że opisane mankamenty nie wpływają na ostateczną pozytywną ocenę pracy. Dysertacja doktorska mgr Joanny Sitz jest opracowaniem naukowym wnoszącym wkład w dziedzinę nauk ekonomicznych w dyscyplinie ekonomia. Jest to praca, która w znaczącym stopniu porządkuje od strony teoretycznej problematykę, jaką jest internacjonalizacja przedsiębiorstw, szczególnie mikro, małych i średnich. Przeprowadzone przez Autorkę wielostronne analizy tych zagadnień będą na pewno pomocne w dalszym rozwijaniu badań nad zmieniającymi się w czasie kwestiami związanymi z internacjonalizacją MMŚP. Wartość merytoryczną, jak i strukturę oraz przyjęte metody badawcze przedstawionej rozprawy doktorskiej oceniam pozytywnie. Doktorantka wykazała się umiejętnością naukowej analizy problemów ekonomicznych oraz formułowania na tej podstawie prawidłowych i wyważonych opinii i wniosków. Przygotowała i

przeprowadziła samodzielne badanie, co świadczy o jej rozbudowanym warsztacie naukowo-badawczym, który pozwala jej na dalsze prowadzenie dojrzałych badań naukowych.

Rozprawa mgr Joanny Sitz odpowiada wymogom stawianym rozprawom doktorskim zgodnie z Ustawą o stopniach i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 r., w związku z czym opowiadam się za dopuszczeniem jej do publicznej obrony.

<p>Uniwersytet Gdański Wydział Ekonomiczny</p> <p>2022 -06- 20</p> <p>Wpłynęło dnia Nr ewid. z książki kancelaryjnej</p> <p>L. dz. 3010-...../.....</p>
